

BLIZANCI, DVOJNICI, IMENJACI: PRIVIDI SLIČNOSTI I RAZLIČITOSTI

(Vule Žurić: *Narodnjakova smrt*, Laguna, Beograd, 2009)

„Dobro večer. Ja sam Soko“ – predstavlja se svojim obožavaocima na početku koncerta protagonista romana Vuleta Žurića *Narodnjakova smrt*. Predstavljajući svoje delo pod naslovom „melo(s)drama“, pisac, poput svog junaka, nudi ime-kamerton koje će odrediti očekivanja i usmeriti komunikaciju sa tekstom. Kao i u slučaju umetničkog imena pevača, „žanrovsko ime“ romana otkriva samo deo istine o njegovom identitetu, pružajući istovremeno ključ za upoznavanje njegove suštine. Ima u tom delu crta melodrame kao žanra – nekad pozorišnog komada s pevanjem i muzičkom pratnjom, a sada dela u kojem se „bez dublje umetničke motivacije izražavaju jaka osećanja, iznose senzacionalni i uzbuđljivi događaji sračunati na bolećivost publike“. Međutim, „pokretno s“ upozorava da *Narodnjakova smrt* ipak nije melodrama u pravom smislu i podseća da je ta grčka reč nastala spajanjem reči *melos* – pesma i *drama* – radnja, što veoma tačno oslikava prirodu romana u kojem se ti sastojci prepliću i smenjuju. Radnja romana odvija se na dve scene (velegradskoj i provincijskoj, u prestonici i na Jugu) sa svojevrsnim intermecom-snom koji poput nevidljive granice razdvaja dva lika Sokola i dva žanrovska lica Žurićevog romana.

Roman počinje poglavljem broj deset da bi se završio nultim poglavljem, što se može tumačiti kao odbrojanje pred početak (prelaska Sokola u „istoriju i legendu“), tako i fikširanjem visine njegovog leta koji se završava padom. Početak romana donosi sliku Sokola na vrhuncu karijere, u trenutku nastupa na stadionu pred masom u delirijumu. Čovek koji izlazi na scenu nema potrebe da se predstavlja (prepoznaju ga u velegradu i van scene, bez problema), ali ipak izgovara svoje ime. Možda da bi podsetio sebe ko je sad? Protagonisti melodrame najčešće su pozitivni, mada prilično plitki likovi. Za Sokola iz prvog dela romana (onog koji je vezan za *melos*) ne može se reći sa sigurnošću ni jedno, ni drugo, zato što ga upoznajemo kao ljušturu lika, kao skup naših predstava o tome kako takav junak treba da izgleda. Tu su svilena crvena košulja, najšljaštestveniji sako, crne malje i zlatan krst, sve do leopardisanih gaćica. Taj „čovek u najboljim godinama“ za nas nema lice, nema imena i prezimena, zapravo nema identitet. Ima samo imidž kao način identifikacije. Odelo možda ne čini čoveka, ali svakako čini Sokola.

U skladu sa nekadašnjim tumačenjem žanra melodrame, u romanu se stalno peva. Peva Soko (na koncertu, na ulici, u mrtvačnici), peva taksista, peva policajac Muslim... kao u jednom proznom mjuziklu koji podrazumeva lakoću doživljavanja, ne-dramatičnost događaja. Tom osećaju distanciranja od melodrame u sadašnjem smislu doprinosi autorski komentar koji unosi izrazito ironičnu notu. Pisac krši pravila melodrame ne samo autor-

skim podsmehom, već i samim preusmeravanjem pažnje čitaoca sa događaja ka jeziku komentara koji obiluje duhovitim kovanicama. Soko nije ni dobar, ni loš – mi vidimo samo ono što je spolja, a to su, osim odela, njegove reči i postupci čija motivacija često nije artikulirana. Pevač skuplja novac za spas (multietničkih) bliznakinja kojima je neophodno uzajamno zameniti organe („politička medicina“), ali čitalac ne saznaje za razloge njegovog velikog zalaganja. Ne saznaje on ništa pouzdano ni o stepenu umešanosti Sokola u „situaciju“ sa sijalicom, a prema tome ni o stepenu njegove zločestosti. Međutim, od početka smo upućeni u najvažniji detalj njegovog unutrašnjeg portreta. Kao što spolja Sokola čini Sokolom prepoznatljiv imidž, unutra ga na isti način obeležava opsednutost likom Ive Lole Ribara. Ne delom mladog revolucionara, već likom iz pesme „Ivo Lola“ *Korni grupe*. Ovaj hit iz dalekih sedamdesetih služi u Žurićevom romanu kao svojevrsan lakmus-papir za prepoznavanje pravih namera teksta.

Uporedivši tekst pisma Ive Lole Ribara verenici Slobodi Trajković i pesmu *Korni grupe* zapazićemo fine, ali bitne razlike. Razumljive su, jer se radi o prepevu, a i o pretvaranju jedne realne životne priče u pevljivi hit, o tiražiranju intime. Moment borbe za bolje sutra povlači se pred dominantnim ljubavnim motivom. Soko, koji peva „čočekovizovanu“ verziju te pesme, doživljava je kroz prizmu tragične sudbine Ive Ribara, a svoju višegodišnju samoću ublažava refrenom „Ivo Lola nije sam“, koji zajedno sa njim pevaju stadioni. Ali, pismo i pesma nisu isto, oni su *prividno* isti, jer se poklapaju u svesti pevača. S takvim prividom imamo posla i u slučaju određivanja žanra Žurićevog romana koji poput svog junaka nosi „žanrovsko“, trivijalno odelo. Moćni Soko ne može uvek da bira svoju odeću (vidimo ga zgađenog u bademantilu sa tragovima parfema nepoznatih glumica, u odeći koju mu je dao Aga, u odeći koji su mu pripremili svatovi), za vreme emisije ne sme da stavi naočare... „Ništa na njemu nije bilo njegovo.“ Ni u *Narodnjakovoj smrti* prepoznatljivi imidž romana o folk-zvezdi sa žurkama, orgijama, vezama sa podzemljem ne poklapa se sa njegovom suštinom.

Pisac gradi preciznu, a na prvi pogled nevidljivu idejnu konstrukciju svog romana na konceptima sličnosti i različitosti, pokazujući nesigurnost granice koja ih deli. *Tanka je linija što spaja i razdvaja...* Slično se pokazuje kao različito, različito kao isto... Jasne, svima poznate podele subverzivno demonstriraju svoju relativnost, a ponekad i irelevantnost. Nimalo slučajno, voditeljka bezimene (i bezlične) kič-emisije smatra za neophodno da aktualizuje te podele. Slađa pita da li je Soko, spominjući da je dvaput bio u vojsci, mislio „na tu našu većitu podelu na partizane i četnike, rokere i narodnjake“. Pogledaćemo kako te podele funkcionišu u romanu, krenuvši od one ključne za melosdramu: *Narodnjaci-rokeri*.

Ova „podela“ izgleda naivno i samom Sokolu i trećerazrednim muzičarima kojima je patos čoček, a plafon bluz, gde bubnjar „klepeće nanulama“, a harmonikaš „bluzuje“. Na žurci u *Brodolomu* narodnjaci Soko i Hajdi glume na stolu prašenje gitara, u najboljem rok-fazonu. *Sex, drugs and rock'n'roll* zamenjuje u romanu *grupnjak, alkohol, turbo-folk*, i, u krajnjoj liniji, deluju prilično slično. Privid ovakve podele najbolje demonstrira izbor „Sokolove“ pesme, a zapravo pesme kulturnih predstavnika nekadašnjeg tzv. „progresivnog roka“, *Korni grupe*. Na nekoliko mesta u romanu pisac pravi aluzije na taj bend. Glavni čovek te grupe bio je njen klavijaturista Kornelije Kovač, koji je solirao, u oba smisla te reči. Nisu Sokola tek tako pitali kako se on i bend dogovaraju za redosled i izbor pesama: pevačica

Korni grupe, Seka Kojadinović, odbila je da peva na prvom velikom nastupu grupe, jer joj se nije dopao upravo izbor pesama, a umesto nje je solirao klavijaturista Kovač. Kroz *Korni grupu* su prošli legende pop i zabavne scene Zdravko Čolić i Zlatko Pejaković, ali i Dado Topić... Pevali su vrlo različite pesme i pesmice, ali su imali i vrlo neobične, ozbiljne muzičke projekte. Pobuna i sentiš, elitno i masovno... Da li ih zaista deli nepremostiv jaz? Da li ih je tako lako razlučiti?

Ako se Soko fascinira likom Ive Lole, za njegovog klavijaturistu u ulozi idola nastupa, izgleda, Badi Holi. Sa sudbinom rok-muzičara poginulog u avionskoj nesreći klavijaturista *setno* upoređuje tragičan kraj legendarnog partizana. Naočare koje ne skida klavijaturista mogu da budu znak identifikacije sa rano preminulom zvezdom: Badi Holi je imao prepoznatljivije „cviđone“. I kad ih stavlja Soko, dolazi do stapanja dva imidža, do spajanja dva koncepta – koji su sada samo spoljašnje, prividno. Pisac uključuje u igru „pronađi razlike“ (ili sličnosti) i druge elemente muzičke scene koji se doživljavaju kao suprotnost folk-muzici. Soko priznaje da svojim uzorom smatra Ibricu Jusića. Ali, umesto psa tu je mačak, umesto tihe gitare i prijatelja – prepuni stadioni. Međutim, upravo poznata Jusićeva pesma oslikava Sokolovu intimnu dramu. *Ljubi sam ljubi vašu ćer* – mogao bi da otpeva Agi Soko. *A niste tili marinera* (čitaj: pevača), *tili ste momka na svom mistu, tili ste zeta inženjera* (tj. gradonačelnika)... Uostalom, ta večita ljubavna drama nema lice, ona je prepoznatljiva i univerzalna.

Izrazito emotivno miriše na banalnost. Zato je klasik postmodernizma preporučio da se ljubavno priznanje stavi u navodnike citata, jer, po njegovom mišljenju, intelektualka se ne može osvojiti „sirovom“ izjavom ljubavi, bez ironije kao začina. Žurić pak koristi trivijalni žanr i njegove junake, uz obaveznu ironiju, u drukčije, ne emotivne, već književne svrhe. Trivijalno i ozbiljno spojeni su kao Ružica i Ljubica: samo koža i mozak ne mogu da se razmene, da se zamene. „Laki žanr“ pokazuje se kao najpogodniji za ozbiljniji razgovor. Poetika ambivalencije, koja leži u osnovi Žurićevog romana, dovodi do subverzivnih razmišljanja: da li u epohi posthumanističke kulture samo kič, samo „narodnjaci“ (muzički, književni i ini) ostaju sigurno прибежиште emocija?

Slika postmoderne epohe data je kroz krizu individualnosti, dominaciju privida. Agina porodična i lovačka kuća su iste, na njih liči kuća koju je majci poklonio Soko, verovatno su isti španski zid i PVC prozori u kućama Sokola i Hajdi... U romanu ima više toga sličnog, a različitog. Različitog, a sličnog. I kad pisac kaže da je Soko „malo toga razumevao, ali je mnogo toga shvatao“, to nije samo duhovita dosetka, već i poetski „znak pored puta“. Ovi znakovi će tu i tamo zablesnuti kroz citat, parafrazu, aluziju. Na sunce tuđeg neba koje nigde ne sija kao ovde, na one koji se (ne) osvrću u gnevu... Za razliku od postmodernističkih pisaca, postpostmoderni pisac Vule Žurić stavlja intertekstualne mogućnosti u funkciju svoje poetike privida. I ovakve književne aluzije su samo priviđenja smisla koja ne produbljuju priču i ne stvaraju vezu sa na trenutak dozvanim književnim delima. Sam naslov *Narodnjakova smrt* asocira na *Zvezdoznančevu smrt*, a ne radi se uopšte o sličnosti junaka Popine pesme i mega-Zvezde, junaka pada, koji je voleo pevati kad nebom lete zvezde-padalice. Još jedan privid sličnosti, ovog puta književne.

Bliznakinje Ružica i Ljubica, devojčice iz mešovitog braka, mogu da se spasu kad im se uzajamno zamene unutrašnji organi. „Ružica si bila, sada više nisi“ – mogao bi neko da

otpeva nakon operacije. Isto bi važilo, uostalom, i za Ljubicu. U romanu ima i drugih bliznakinja i blizanaca (sinovi Hadžihadžijeva i njihove mlade), u snu Ivo Lola Ribar dobija brata-blizanca (Fišer i Epštajn, ili pak obrnuto), dok se spominju i dvojke. Ima i braće koji nisu blizanci, ima i dvojnika koji nisu braća. Ima odraza u ogledalu koji nisu dvojnici-duplikati. Portugalac (koji je zapravo Španac, a nije pri tome Jovanović) lako zamenjuje u emisiji nasilnog oca upečatljivog prezimena Bursać. Najviše pak ima junaka koji nemaju lice pa stoga mogu da budu još lakše zamenljivi. „Te će da se pobrkaju“, kaže za blizance-verenike i bliznakinje-verenice Aga. A tek je lako da se pobrkaju Hajdi i Rada Čokolada, popularne pevačice koje imaju velike sise kao znak prepoznavanja. Nije bitno jesu li plavuše ili crнке, zapažaju se samo silikonu. Iste su devojkе i žene fudbalera, jer su doterane na isti kalup. Devojkе u Aginoj diskoteci sve su u tangama i crnim rukavicama, sve su iste i zamenjive. Serijska proizvodnja. Roba.

Likovi u Žurićevom romanu nemaju lice, godine. Oni su manekeni koji igraju svoju ulogu. Zato je bitno kako su obučeni, jer to je faktički jedini znak prepoznavanja. Imidž i uloga zamenjuju ličnost, maske zamenjuju lica. Soko se oblači u skladu sa očekivanjima, ponekad čak protiv svoje volje. Da bi prepoznao sebe u susretu sa dvojnikom, pevač mora da obuče svoj kostim za nastupe. Kad dvojnικ obuče njegovo prepoznatljivo odelo – automatski postaje Soko.

Novac za spas bliznakinja zajedno sa Sokolom prikuplja njegov kolega iz Hrvatske Jastreb. I njega čini odelo, pri tome veoma slično Sokolovom. Nisu ih uzalud pobrkali u Čikagu. Mogli bi mirno da otpevaju na „pogrešnom“ mestu da nema zastava koje opominju... I da Jastreb ne dalmatiniše, podsećajući svojim stilom na bivšeg galeba.¹

Let je u romanu povezan sa padom, sa avionskim nesrećama koje obeležavaju sudbinu njegovih junaka. U avionu koji nije stigao da poleti gine Ivo Lola. I Ivo Lola nije sam – u avionu gine protagonist romana Soko. Ne znamo marku aviona kojim u smrt leti pevač, ali setimo se aviona *Jastreb* (razvijenog na osnovu *G-2 Galeba*), koji je proizvodila fabrika aviona „Soko“ iz Mostara. Onog koji se evidentira kao J-21 Jastreb (Soko). *Ima neka tajna veza...*

Pevači dvaju naroda spasavaju bliznakinje rođene u nepreporučljivom mešovitom braću. Zašto to čini Soko? Da to slučajno nema veze sa činjenicom da je njegova omiljena ljubavna priča – priča o Hrvatu Ivi Ribaru i Srpkinji Slobodi Trajković? Soko i Jastreb liče kao braća, a imaju i slična imena. „Rokeri“ i „narodnjaci“, „partizani“ i „četnici“ javljaju se u romanu u više bizarnih kombinacija, kao u erotskim igrama njegovih junaka. Setimo se samo Čokoladine priče o spotu *Dekolte u prašini* čiji je reditelj hteo da imaju malo „taj partizanski fazon“, tog čudnovatog spoja narodnjaka i partizana. Veza „rokeri i partizani“ funkcionise kroz pesmu *Korni grupe „Ivo Lola“*, „narodnjaci i četnici“ su tu u likovima Sokola i Age (onog Age koji se drugi put slika na tenku). Aga je fasciniran likom Ive Ribara, što aktualizuje vezu „četnici i partizani“. Kako je to moguće? Jednostavno zato što ništa više nije isto, ostala su samo prazna imena, suština je odavno iščilela. Veoma je upečatljiva scena kad Aga traži od devojkа da nacrtaju kokainom lik Ive Lole, a one to ne znaju, već uvežbano crtaju Če Gevaru. Ova zamena likova ima svoju istoriju. Početkom 70-ih godina, kad su omladinici i omladinke na radnim akcijama masovno otiskivali na brigadirske bluze lik Če Gevare,

---

¹ „Dalmatinac nosi lančić oko vrata“, pevuši ostareli *galeb* iz komada M. Gavranu

piše Miljenko Jergović,² „iz ideološkoga opreza, a i zbog tradicionalne navade ovdašnjih oligarha i nagovaranja naroda da kupuje domaće proizvode, na majice i brigadirske bluze odštampan je lik Ive Lole Ribara (...). Nekoliko godina Lolu se pokušavalo pretvoriti u našega domaćeg Čea, sve dok nije minula ova neukusna i ružna manipulacija, kakvima je Partija postala veoma sklona kada je, s liberalizacijom političkog sustava, stvorena svijest o konzumerističkoj vrijednosti revolucije i njezinih simbola.“³ Upravo taj i takav Lola privlači Agu i njegove. Fudbaleri Aginog kluba nastupaju protiv „Partizana“, ali ne i Aga koji vodi dvostruku igru.

Naravno, partizani iz rata i igrači romanesknog „Partizana“ nemaju ništa zajedničko osim imena. Zato fudbal i „folk“ imaju. Oni nastupaju u romanu kao braća, kao dve strane istog. Uspeh se meri veličinom stadiona na kojem se peva, fanovi se ponašaju kao navijači, mrze se, tuku, ubijaju. Zato Sokolov „mlađi brat“ Slaviša Munitlak predstavlja novu varijantu iste sudbine. Sa sudbom mladog fudbalera i njegovom „razmenom“ vezana je „zamena“ uloga. Pobjednik postaje žrtva.

„Mi smo i veseli i tužni, duša nam je kao dvosoban stan“ – kaže Aga. I Žurićev roman je izgrađen po tom principu. Nakon sedmog poglavlja-sna, kad se radnja premešta u zavičaj, menja se žanr, a i ton autorskog komentara. Jenjava ironični naboj pripovedanja, počinje „melodrama“. Ulazimo u „drugu sobu“ romana da bismo zatekli tamo jednog drugačijeg Sokola. Junak iz prvog, velegradskog dela romana i jeste i nije taj koga vidimo u drugom, „južnom“ delu. Ako u prvom delu vidimo namontiranu i demontiranu zvezdu u trenucima pevanja i opijanja, u drugom čeka nas junak akcije. Soko počinje da razmišlja (što nije bio slučaj u prvom delu, kad stalno čujemo od učesnika Slađine emisije ispraznu reč, poštalicu *Mislim*). Narodnjak zadobija crte glavnog junaka akcione melodrame, trilera o mafijašu i njegovom „kao-sinu“ koji podseća na neke kolizije slavnog *Kuma*, na odnos Dona Korleonea i pevača Džonija. U autorom stilu dominira inače filmski princip oslikavanja, možda zato više nego paralela sa Pjuzovim romanom, nameće se paralela sa filmom *Kopole*, gde su u ulozi don Korleonea nastupili dva glumca – Marlon Brando i Robert de Niro. Gledaocima to nije smetalo – Don Korleone za njih nije bio (samo) lice. Sokolovo lice mi nećemo moći da prepoznamo, jer Sokola čini imidž. Drama počinje onda kad junak odjednom shvati da ništa na njemu nije njegovo... Kad dolazi dvojnik, Soko razume da je zamenljiv. Zamenljivi su u romanu ljudi (roba koja se kvari), delovi njihovog tela. Zubna proteza, veštačka noga, stakleno oko uspešno zamenjuju izgubljene prirodne delove, štaviše nadživljavaju one koji su ih nosili...

Soko postaje junak trilera, zato je prirodno aluzivno povezivanje i sa drugim „mafijaškim“ filmovima – što prepoznatljivim („Čovekom sa ožiljkom“), što neidentifikovanim, sličnim, tipičnim, serijskim. Izvesna preterivanja (scena kada Soko ostaje u „okrvavljenoj kifli“ separea nakon smaknuća dve devojke u rukavicama) podmeću sumnju u ozbiljnost namera autora da dâ kritičku sliku društva i veze mafijaša sa šou-biznisom. Takva veza je

² www.jutarnji.hr/miljenko-jergovic-zivi-antifasizam-ive-lole-ribara/201103

³ U tom kontekstu Jergović spominje i pesmu „Ivo Lola“. Bilo bi zanimljivo uporediti funkcionisanje imena i imidža Ive Lole Ribara u muzičkoj produkciji različitih pravaca (npr, „Ja sam poseban kalibar ko Ivo Lola Ribar“ – *Vudu Popaj*; „Tu je četa proletera, zastava crvena, tu je slika Ive Lole Ribara“ – *Zabranjeno pušenje*). Soko nije sam.

već postala opšte mesto u književnosti, filmu... Da dodamo toj listi i život? U svakom slučaju, osetljivi Soko uopšte se ne uzbuđuje zbog tog dvostrukog ubistva, kao ni zbog pokolja na svadbi kod Hadžihadžijeva, već radi svoj posao pevača.

U skladu sa logikom melodrame, Soko se javlja sad kao junak iz svojih pesama, nesrećno zaljubljen, dobar (školuje decu onih koji su mu zagorčavali život), ravnodušan prema parama. Zaljubljenik je u pesmu (peva od detinjstva, svud i na svakom mestu kao junak mjuzikla ili operete), nikog neće osim Milice, odbija samog Agu da bi pevao na dobrotvornom koncertu... Vuče za sobom svoje, mrtve i žive (klavijaturistu, majku, Munitlaka). Nosi sa sobom veštačku nogu, protezu, stakleno oko, slušni aparat, koji dospevaju na različite načine, ali nalaze svoje pravo mesto. Ono što je izgledalo suviše nije, veštačko zamenjuje pravo. Duplikat zamenjuje original.

U drugom, akcionom delu, upoznajemo i Sokolovog dobrotvora Agu. Ima glas kakav se očekuje od takvog čoveka i ponaša se takođe očekivano. Čitaoci žanrovskih dela znaju kako koji lik izgleda, ponaša se i govori da bi bio ono što jeste. Takva su i očekivanja. Mada, na kraju Aga pokazuje svoje „očinsko“ lice, puštajući „Sokola“ da ide u Beograd na koncert. Lik izlazi iz zadatog „melodramskog“ okvira, kao i Soko – spasilac koji na kraju pada na bolnicu, rušeći je.

U detinjstvu je budući pevač tražio Agu u natuknici „kopile“, videći ga u liku starca. Međutim, lako bi mogao da bude Turčin, otac, čije ime nikad ne doznaje Soko. Mada je isto tako moguće da je taj čovek sa ožiljkom (a nije Toni Montana, čije se likvidacije seća Soko na svadbi kod Hadžihadžijeva), koji drži na zidu tapiseriju sa sopstvenim portretom i sa likom Ive Lole Ribara, odabrao svoj nadimak Aga prema jednom od Sedam Sekretara SKOJ-a, Peri Popoviću-Agi. Ovakva pretpostavka čini se legitimnom u romanu u kojem se brišu granice, čineći istim ono što se tradicionalno percipira kao različito i nespojivo.

U drugom delu junak romana zamišlja se nad prirodom svog nadimka koji postaje njegovo pravo ime. Pisac ne upoznaje čitaoce sa tim razmišljanjima, ali postavlja na taj način jedno pitanje koje bi se moglo pojaviti i ranije. Soko i Jastreb nisu imena za estradne zvezde, već su tipična imena ratnika. Koliko ih je samo bilo na svakoj od zaraćenih strana krvavih 90-ih, Sokolova i Jastreba različitih naroda... Ili pak istog, podeljenog najboljim izumom, kako ga vidi Aga – granicom? Soko se pojavljuje u emisiji u uniformi JNA koja mu odlično stoji, dvaput je služio vojsku. Šta znamo o tome, osim njegove opaske da treba slaviti povratak, ne ispraćaj? Da li su sedi Soko i njegov šatirani dvojnik – zaista različiti, ako ih pohode isti snovi? Da nisu oni neki novi Epštajn i Fišer, jer „izbor imena je sve manji“,⁴ kao i izbor varijanata sudbina?

Pesma nas je održala... U *Narodnjakovoj smrti* pesma ima više uloga. Pijani Soko pesmom „Na Kordunu grob do groba“ anticipira situaciju u mrtvačnici br. 2 gde će majka tražiti svoga sina. Svejedno joj je, verovatno, jesu li ga ubili momci koji vole četnike ili oni koji vole partizane, ali pokušaj pomirenja ubica i roditelja žrtve isuviše je sličan nekim drugim, priređenim za kamere televizije...

Fiksacijom na lik Ive Lole Ribara, a u suštini na pesmu *Korni Grupe*, Soko anticipira i svoj sopstveni kraj. Ali ipak neće postati Ivo Lola, jer nema kome napisati pismo. Više puta „otpe-

---

⁴ U korist ove teze svedoči, na primer, postojanje mlade francuske pevačice umetničkog imena Soko.

vani“ u romanu hit zauzima u njemu posebno mesto, jer ga Soko tretira kao „svoju“ pesmu. Međutim, u tekstu romana ponavljaju se samo određeni delovi tog hita, dok jedan fragmenat neće zazvučati u *Narodnjakovoj smrti*. Upravo onaj koji se najbolje uklapa u njegovu temu. Pisac to radi u skladu sa svojevršnom strategijom prečutkivanja koja spada u prepoznatljive poetske signale. Soko takođe ne ponavlja reči *Sa nama*, koji idu ispred *Ivo Lola nije sam*, individualizujući patnju i praveći od Lole usamljenika poput njega samog...

U romanu Eros i Tanatos javljaju se zajedno, kao nerazdvojna braća-blizanci. Kao početak i kraj (na to ukazuje i obrnuta numeracija poglavlja romana), kao rođenje i smrt. U mrtvačnici, na molbu roditelja ubijenog mladića, Soko peva za njega pesmu „Rođendan“, sa refrenom „Veseli smo svi“... Svadba se pretvara u pokolj, kao da je neko zamenio aktovke sa prividno sličnim sadržajem...

Dobro i zlo nemaju u romanu svoje jednom zauvek utvrđeno mesto, stalno se zameњуju na više načina. I mada je na prvi pogled jasno da je mafijaš Aga zao, odnos prema njemu centralnog junaka uopšte nije tako jednostavan. Međutim, još je komplikovanija stvar sa ključnim simbolom, osloncem pevačeve životne koncepcije – pismom Ive Lole njegovoj verenici. Ako je to pismo napisao pre poletanja za Kairo, u novembru 1943, pisano je devojci koja već godinu i po dana nije bila među živima, živela je samo u Lolinim mislima. „Ako primiš pismo na praznik slobode“ – peva Soko, a Sloboda Trajković bila je pogubljena na Banjici 9. maja 1942. Ivo Lola se nada da verenica nikad ne dobije pismo koje treba da joj pošalju u slučaju njegove pogibije. Ali, sve to dobija još jedan, još tragičniji smisao ako se setimo da je Sloboda uhapšena, a na kraju pogubljena, upravo zbog jednog Lolinog pisma koje je palo u ruke fašistima. Onda i reči pesme „Ne stiglo te ovo pismo“ dobijaju još jedan smisao... „Samo borba za slobodu, samo ljubav prema tebi u životu mom postoje. Nek u pobedi se jednom spoje“ – pevaju rokeri. U reči SLOBODA, u imenu drage i najdražem pojmu, za Ivu Lolu su se spojile borba i ljubav. Ako u pismu on izražava nadu u bolji svet koji će izgraditi nakon pobede („U svijetu u kome budeš tad živjela, naći ćeš, uvijek živ, najbolji dio mene samog i svu moju ljubav prema tebi“), u pesmi *Korni grupe* (u prečutanom delu u romanu) radi se o intimnom brisanju granica, vrhunskom spajanju: „Sve moje nek u tebi živi (...) Moja jedina, u sebi me nađi“...

Ivo Lola Ribar je čovek iz istorije i legende, a to su mesta, kaže junak romana, gde su svi mrtvi. Heroji – to su oni kojih više nema. *No more heroes*... A istorija i legenda, pokazaće Žurićev roman, tako su blizu... Kao kič i emocija, kao žanrovski roman i postmoderni društveni roman, ma koliko smo navikli na tu „večitu podelu“. Žurić je napisao roman – dvosoban stan, poput duše njegovih likova. A možda je to pre roman sa dva lica, jedno od kojih je trivijalno, a drugo to nimalo nije. Pisac je ostavio svojim čitaocima slobodu da zavire ispod maske žanra. Naravno, ako im nije dovoljan privid.